

Dítě a jeho tělo

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učít je sebeobslužným dovednostem a vést je k zdravým životním návykům a postojům.

Dílčí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

uvědomění si vlastního těla
rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí
rozvoj a užívání všech smyslů
rozvoj fyzické i psychické zdatnosti
osvojení si věku přiměřených praktických dovedností
osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví, o pohybových činnostech a jejich kvalitě
osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí
vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu

Vzdělávací nabídka (co pedagog dítěti nabízí)

lokomoční pohybové činnosti (chůze, běh, skoky a poskoky, hody, lezení), nelokomoční pohybové činnosti (změny poloh a pohybů těla na místě) a jiné činnosti (základní gymnastika, turistika, sezónní činnosti, míčové hry apod.)
manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem; činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují a jejich praktickým používáním
zdravotně zaměřené činnosti (vyrovnávací, protahovací, uvolňovací, dechová, relaxační cvičení)
smyslové a psychomotorické hry
konstruktivní a grafické činnosti
hudební a hudebně pohybové hry a činnosti
jednoduché pracovní a sebeobslužné činnosti v oblasti osobní hygieny, stolování, oblékání, úklidu, úpravy prostředí apod.
činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí
příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků
činnosti relaxační a odpočinkové, zajišťující zdravou atmosféru a pohodu prostředí
příležitosti a činnosti směřující k prevenci úrazů (hrožících při hrách, pohybových činnostech a dopravních situacích, při setkávání s cizími lidmi), k prevenci nemocí, nezdoravých návyků a závislostí

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

zachovávat správné držení těla
zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (zvládat překážky, házet a chytat míč, užívat různé náčiní, pohybovat se ve skupině dětí, pohybovat se na sněhu, ledu, ve vodě, v písku),
koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla, sladit pohyb s rytmem a hudbou
vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu
ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem
vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (sluchově rozlišovat zvuky a tóny, zrakově rozlišovat tvary předmětů a jiné specifické znaky, rozlišovat vůně, chutě, vnímat hmatem apod.)
ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházet s grafickým a výtvarným

materiálem, např. s tužkami, barvami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji apod.)
zvládnout sebeobsluhu, uplatňovat základní kulturně hygienické a zdravotně preventivní návyky (starat se o osobní hygienu, přijímat stravu a tekutinu, umět stolovat, postarat se o sebe a své osobní věci, oblékat se, svlékat, obouvat apod.)
zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony (postarat se o hračky, pomůcky, uklidit po sobě, udržovat pořádek, zvládat jednoduché úklidové práce, práce na zahradě apod.)
pojmenovat části těla, některé orgány (většinou pohlavních), znát jejich funkce, mít povědomí o těle a jeho vývoji, (o narození, růstu těla a jeho proměnách), znát základní pojmy užívané ve spojení se zdravím, s pohybem a sportem
rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí; chovat se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neohrožovalo zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých
mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy
mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.)
zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a nářadím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji, běžnými pracovními pomůckami

Rizika *(co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)*

denní režim nevyhovující fyziologickým dětským potřebám a zásadám zdravého životního stylu
nedostatečný respekt k individuálním potřebám dětí (k potřebě pohybu, spánku, odpočinku, látkové výměny, osobního tempa a tepelné pohody, k potřebě soukromí, apod.)
omezování samostatnosti dítěte při pohybových činnostech, málo příležitostí k pracovním úkonům
nerespektování rozdílných tělesných a smyslových předpokladů a pohybových možností jednotlivých dětí
neznalost zdravotního stavu a zdravotních problémů dítěte
omezování spontánních pohybových aktivit, nepravidelná, málo rozmanitá či jednostranná nabídka pohybových činností
absence či nedostatek řízených pohybových aktivit vedoucích k osvojení nových pohybových dovedností
nevhodné prostory pro pohybové činnosti a nevhodná organizace z hlediska bezpečnosti dětí
dlouhodobé statické zatěžování bez pohybu, uplatňování nevhodných cviků a činností, nevhodné oblečení při pohybových činnostech
nedostatek či zkreslení elementárních informací o lidském těle, o jeho růstu a vývoji, o funkcích některých částí a orgánů, o zdraví i možnostech jeho ohrožení, způsobech ochrany zdraví a bezpečí
nevhodné vzory chování dospělých v prostředí mateřské školy
nedostatečně připravené prostředí, nedostatečné vybavení náčiním, nářadím, popř.
nedostatečné využívání vybavení a dalších možností apod.

Dítě a jeho psychika

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti psychologické je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení.

Jazyk a řeč

Dílejší vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové, dramatické)

Vzdělávací nabídka (co pedagog dítěti nabízí)

artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinová konverzace (vyprávění zážitků, příběhů, vyprávění podle skutečnosti i podle obrazového materiálu, podle vlastní fantazie, sdělování slyšeného druhým apod.)
komentování zážitků a aktivit, vyřizování vzkazů a zpráv
samostatný slovní projev na určité téma
poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů
vyprávění toho, co dítě slyšelo nebo co shlédlo
přednes, recitace, dramatizace, zpěv
grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel, písmen
prohlížení a „čtení“ knížek
hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest
činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky (noviny, časopisy, knihy, audiovizuální technika)

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči
pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno
vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách
vést rozhovor (naslouchat druhým, vyčkat, až druhý dokončí myšlenku, sledovat řečníka i obsah, ptát se)
domluvit se slovy i gesty, improvizovat
porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej ve správných větách)
formulovat otázky, odpovídat, hodnotit slovní výkony, slovně reagovat
učit se nová slova a aktivně je používat (ptát se na slova, kterým nerozumí)
naučit se z paměti krátké texty (reprodukovat říkanky, písničky, pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu apod.)
sledovat a vyprávět příběh, pohádku
popsat situaci (skutečnou, podle obrázku)
chápat slovní vtíp a humor
sluchově rozlišovat začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech
utvořit jednoduchý rým
poznat a vymyslet jednoduchá synonyma, homonyma a antonyma
rozlišovat některé obrazné symboly (piktogramy, orientační a dopravní značky, označení nebezpečí apod.) a porozumět jejich významu i jejich komunikativní funkci

sledovat očima zleva doprava
poznat některá písmena a číslice, popř. slova
poznat napsané své jméno
projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat četbu, hudbu, sledovat divadlo, film, užívat telefon

Rizika (*co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga*)

prostředí komunikačně chudé, omezující běžnou komunikaci mezi dětmi i s dospělými
málo příležitosti k samostatným řečovým projevům dítěte (spontánním i řízeným) a slabá motivace k nim
špatný jazykový vzor
vytváření komunikativních zábran (necitlivé donucování dítěte k hovoru, nerespektování dětského ostychu vedoucí k úzkosti a strachu dítěte)
časově a obsahově nepřiměřené využívání audiovizuální, popř. počítačové techniky, nabídka nevhodných programů (nevhodná volba či časté a dlouhodobé sledování pořadů televize, videa apod.)
nedostatečná pozornost k rozvoji dovedností předcházejících čtení a psaní
omezený přístup ke knížkám

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Díličí vzdělávací cíle (*co pedagog u dítěte podporuje*)

rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, přechod od konkrétně názorného myšlení k myšlení slovně-logickému (pojmovému), rozvoj paměti a pozornosti, přechod od bezděčných forem těchto funkcí k úmyslným, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie
rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)
posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)
vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení
osvojení si elementárních poznatků o znakových systémech a jejich funkci (abeceda, čísla)
vytváření základů pro práci s informacemi

Vzdělávací nabídka (*co pedagog dítěti nabízí*)

přímé pozorování přírodních, kulturních i technických objektů i jevů v okolí dítěte, rozhovor o výsledku pozorování
záměrné pozorování běžných objektů a předmětů, určování a pojmenovávání jejich vlastností (velikost, barva, tvar, materiál, dotek, chuť, vůně, zvuky), jejich charakteristických znaků a funkcí
motivovaná manipulace s předměty, zkoumání jejich vlastností
konkrétní operace s materiálem (třídění, přiřazování, uspořádání, odhad, porovnávání apod.)
spontánní hra, volné hry a experimenty s materiálem a předměty
smyslové hry, nejrůznější činnosti zaměřené na rozvoj a cvičení postřehu a vnímání, zrakové a sluchové paměti, koncentrace pozornosti apod.
námětové hry a činnosti
hry nejrůznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii (kognitivní, imaginativní, výtvarné, konstruktivní, hudební, taneční či dramatické aktivity)
řešení myšlenkových i praktických problémů, hledání různých možností a variant
hry a činnosti zaměřené ke cvičení různých forem paměti (mechanické a logické, obrazné a pojmové)
činnosti zaměřené k vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků (vysvětlování, objasňování, odpovědi na otázky, práce s knihou, s obrazovým materiálem, s médií apod.)

činnosti zaměřené na poznávání jednoduchých obrazně znakových systémů (písmena, číslice, piktogramy, značky, symboly, obrazce)

hry a praktické úkony procvičující orientaci v prostoru i v rovině

činnosti zaměřené k seznamování se s elementárními číselnými a matematickými pojmy a jejich symbolikou (číselná řada, číslice, základní geometrické tvary, množství apod.) a jejich smysluplné praktické aplikaci

činnosti zasnávající dítě do časových pojmů a vztahů souvisejících s denním řádem, běžnými proměnami a vývojem a přibližující dítěti přirozené časové i logické posloupnosti dějů, příběhů, událostí apod.

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

vědomě využívat všech smyslů, záměrně pozorovat, postřehovat, všimnout si (nového, změněného, chybějícího)

záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost

poznat a pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno

přemýšlet, vést jednoduché úvahy a to, o čem přemýšlí a uvažuje, také vyjádřit

zaměřovat se na to, co je z poznávacího hlediska důležité (odhalovat podstatné znaky, vlastnosti předmětů, nacházet společné znaky, podobu a rozdíl, charakteristické rysy předmětů či jevů a vzájemné souvislosti mezi nimi)

vnímat, že je zajímavé dozvědět se nové věci, využívat zkušeností k učení

postupovat a učinit se podle pokynů a instrukcí

chápat základní číselné a matematické pojmy, elementární matematické souvislosti a podle potřeby je prakticky využívat (porovnávat, uspořádávat a třídit soubory předmětů podle určitého pravidla, orientovat se v elementárním počtu cca do šesti, chápat číselnou řadu v rozsahu první desítky, poznat více, stejně, méně, první, poslední apod.)

chápat prostorové pojmy (vpravo, vlevo, dole, nahoře, uprostřed, za, pod, nad, u, vedle, mezi apod.), elementární časové pojmy (teď, dnes, včera, zítra, ráno, večer, jaro, léto, podzim, zima, rok), orientovat se v prostoru i v rovině, částečně se orientovat v čase

naučit se nazpaměť krátké texty, úmyslně si zapamatovat a vybavit

řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“

nalézat nová řešení nebo alternativní k běžným

vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim

Rizika (co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)

nedostatek příležitosti k poznávacím činnostem založeným na vlastní zkušenosti

převaha předávání hotových poznatků slovním poučováním a vysvětlováním

příliš racionální, hotový a uzavřený výklad světa

omezený prostor pro vyjádření a uplatnění představivosti a mimoracionálního poznávání

převažující důraz na pamětní učení a mechanickou reprodukci, málo názornosti i prostoru pro rozvoj fantazie

zahlcování podněty a informacemi bez rozvíjení schopnosti s nimi samostatně pracovat

málo příležitosti a prostoru k experimentaci a exploraci a samostatnému řešení konkrétních poznávacích situací

nedostatek porozumění a ocenění úspěchu či úsilí

nedostatek času a prostředků pro spontánní hru, k jejímu rozvinutí a dokončení

Sebepojetí, city, vůle

Díličí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti)
získání relativní citové samostatnosti
rozvoj schopnosti sebeovládání
rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat
rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit
rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání
získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci

Vzdělávací nabídka (co pedagog dítěti nabízí)

spontánní hra
činnosti zajišťující spokojenost a radost, činnosti vyvolávající veselí a pohodu
činnosti přiměřené silám a schopnostem dítěte a úkoly s viditelným cílem a výsledkem, v nichž může být dítě úspěšné
činnosti nejrůznějšího zaměření vyžadující (umožňující) samostatné vystupování, vyjadřování, obhajování vlastních názorů, rozhodování a sebehodnocení
příležitosti a hry pro rozvoj vůle, vytrvalosti a sebeovládání
cvičení organizačních dovedností
estetické a tvůrčí aktivity (slovesné, výtvarné, dramatické, literární, hudební, pohybové a další)
sledování pohádek a příběhů obohacujících citový život dítěte
cvičení v projevování citů (zvláště kladných), v sebekontrolě a v sebeovládání (zvláště emocí záporných, např. hněvu, zlosti, úzkosti apod.)
hry na téma rodiny, přátelství apod.
výlety do okolí (do přírody, návštěvy dětských kulturních akcí apod.)
činnosti zaměřené k poznávání různých lidských vlastností; záměrné pozorování, čím se lidé mezi sebou liší (fyzické i psychické vlastnosti, dovednosti, schopnosti, city, vlastnosti dané pohlavními rozdíly, věkem, zeměpisným místem narození, jazykem) a v čem jsou si podobní
dramatické činnosti (předvádění a napodobování různých typů chování člověka v různých situacích), mimické vyjadřování nálad (úsměv, pláč, hněv, zlobu, údiv, vážnost apod.)
činnosti vedoucí dítě k identifikaci sebe sama a k odlišení od ostatních

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

odloučit se na určitou dobu od rodičů a blízkých, být aktivní i bez jejich opory
uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je
rozhodovat o svých činnostech
ve známých a opakujících se situacích a v situacích, kterým rozumí, ovládat svoje city a přizpůsobovat jim své chování
vyjádřit souhlas i nesouhlas, říci „ne“ v situacích, které to vyžadují (v ohrožujících, nebezpečných či i neznámých situacích), odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných činnostech apod.
uvědomovat si své možnosti i limity (své silné i slabé stránky)
přijímat pozitivní ocenění i svůj případný neúspěch a vyrovnat se s ním, učit se hodnotit svoje osobní pokroky
prožívat radost ze zvládnutého a poznaného
vyvinout volní úsilí, soustředit se na činnost a její dokončení
respektovat předem vyjasněná a pochopená pravidla, přijímat vyjasněná a zdůvodněná povinnosti
zorganizovat hru
uvědomovat si příjemné a nepříjemné citové prožitky (lásku, soucítění, radost, spokojenost i strach, smutek, odmítání), rozlišovat citové projevy v důvěrném (rodinném) a cizím prostředí

prožívat a dětským způsobem projevovat, co cítí (soucit, radost, náklonnost), snažit se ovládat své afektivní chování (odložit splnění svých osobních přání, zklidnit se, tlumit vztek, zlost, agresivitu apod.)

být citlivé ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem

těšit se z hezkých a příjemných zážitků, z přírodních i kulturních krás i setkávání se s uměním zachytit a vyjádřit své prožitky (slovně, výtvarně, pomocí hudby, hudebně pohybovou či dramatickou improvizací apod.)

Rizika *(co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)*

málo vlídné, nevstřícné, strohé, nelaskavé a málo přátelské prostředí, kde dítě nenalézá dostatek lásky a porozumění

nedostatek možností projevovat vlastní city, sdělovat citové dojmy a prožitky a hovořit o nich nepřiměřené nároky na dítě, časté negativní hodnocení, kdy dítě opakovaně prožívá pocit selhání

nedostatečné uznání a oceňování úsilí či úspěchu dítěte

jednání, které dítě pociťuje jako křivdu a vnímá jako násilí

spěch a nervozita, omezování možností dítěte dokončovat činnost v individuálním tempu, nevhodné zásahy a přerušování činností dětí dospělými

stresy a napětí, nejistota, nedostatek ochrany a osobního soukromí

nevhodné vzory a modely chování (netaktní komunikace, nedostatek sociálního citění, ohleduplnosti a tolerance, necitlivé vztahy a postoje okolí)

nedostatečná motivace dětí k jejich sebevyjádření a sebeuplatnění

málo podnětů a aktivit podporujících estetické vnímání, citění, prožívání a vyjadřování

Dítě a ten druhý

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v interpersonální oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.

Dílčí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému
osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem
posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.)
vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.)
rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních
rozvoj kooperativních dovedností
ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými

Vzdělávací nabídka (co pedagog dítěti nabízí)

běžné verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i s dospělým
sociální a interaktivní hry, hraní rolí, dramatické činnosti, hudební a hudebně pohybové hry, výtvarné hry a etudy
společenské hry, společné aktivity nejružnějšího zaměření
kooperativní činnosti ve dvojicích, ve skupinkách
společná setkávání, povídání, sdílení a aktivní naslouchání druhému
aktivity podporující sblížování dětí
aktivity podporující uvědomování si vztahů mezi lidmi (kamarádství, přátelství, vztahy mezi oběma pohlavími, úcta ke stáří apod.)
hry, přirozené i modelové situace, při nichž se dítě učí přijímat a respektovat druhého
činnosti zaměřené na porozumění pravidlům vzájemného soužití a chování, spolupodílení se na jejich tvorbě
hry a činnosti, které vedou děti k ohleduplnosti k druhému, k ochotě rozdělit se s ním, půjčit hračku, střídat se, pomoci mu, ke schopnosti vyřešit vzájemný spor apod.
činnosti zaměřené na poznávání sociálního prostředí, v němž dítě žije - rodina (funkce rodiny, členové rodiny a vztahy mezi nimi, život v rodině, rodina ve světě zvířat) - mateřská škola (prostředí, vztahy mezi dětmi i dospělými, kamarádi)
hry a situace, kde se dítě učí chránit soukromí a bezpečí své i druhých
četba, vyprávění a poslech pohádek a příběhů s etickým obsahem a poučením

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

navazovat kontakty s dospělým, kterému je svěřeno do péče, překonat stud, komunikovat s ním vhodným způsobem, respektovat ho
porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad
přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství
odmítnout komunikaci, která je mu nepřijemná
uvědomovat si svá práva ve vztahu k druhému, přiznávat stejná práva druhým a respektovat je
chápat, že všichni lidé (děti) mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (jinak vypadá, jinak se chová, něco jiného umí či neumí apod.), že osobní, resp. osobnostní odlišnosti jsou přirozené
uplatňovat své individuální potřeby, přání a práva s ohledem na druhého (obhajovat svůj postoj nebo názor, respektovat jiný postoj či názor), přijímat a uzavírat kompromisy, řešit konflikt dohodou
spolupracovat s ostatními
dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování doma, v mateřské škole, na veřejnosti, dodržovat herní pravidla

respektovat potřeby jiného dítěte, dělit se s ním o hračky, pomůcky, pamlsky, rozdělit si úkol s jiným dítětem apod.

vnímat, co si druhý přeje či potřebuje, vycházet mu vstříc (chovat se citlivě a ohleduplně k slabšímu či postiženému dítěti, mít ohled na druhého a soucítit s ním, nabídnout mu pomoc apod.)

bránit se projevům násilí jiného dítěte, ubližování, ponižování apod.

chovat se obezřetně při setkání s neznámými dětmi, staršími i dospělými jedinci, v případě potřeby požádat druhého o pomoc (pro sebe i pro jiné dítě)

Rizika *(co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)*

nedostatek pozitivních příkladů a vzorů prosociálního chování, málo vstřícné postoje dospělých k dítěti i k sobě navzájem

nedostatečně psychosociálně "bezpečné" prostředí, neautentické, s nedostatkem porozumění a tolerance

nedostatek empatie, neposkytování empatické odezvy na problémy dítěte

příliš ochránářské či příliš nevšímavé prostředí

autoritativní vedení, direktivní zacházení s dítětem

manipulace dítěte tzv. pozitivními prostředky (citovými prostředky, chválením bez opodstatnění)

nedůstojné jednání, zesměšňování, ponižování

prostředí, které nabízí málo možností ke spolupráci a komunikaci s druhým

časté organizování soutěživých činností a podporování nezdravé soutěživosti

nejednoznačně formulovaná pravidla chování ve vztahu k druhému, nedodržování přijatých pravidel, špatný vzor

nemožnost spolupodílet se na volbě činností a témat, které se v mateřské škole realizují

nedostatečná pozornost tomu, jak dítě řeší své spory a konflikty s druhým dítětem

příliš časté vystupování pedagoga v roli soudce

nedostatečný respekt k vzájemným sympatiím dětí a malá podpora dětských přátelství

soustředění pozornosti pouze na verbální formy komunikace

Dítě a společnost

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v oblasti sociálně - kulturní je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití se s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí

Dílčí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

poznávání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného sociokulturního prostředí, porozumění základním projevům neverbální komunikace obvyklým v tomto prostředí

rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané

rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte, rozvoj schopnosti projevat se autenticky, chovat se autonomně, prosociálně a aktivně se přizpůsobovat společenskému prostředí a zvládat jeho změny

vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách

seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije

vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností

vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění,

rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevat

rozvoj společenského i estetického vkusu

Vzdělávací nabídka (co pedagog dítěti nabízí)

běžné každodenní setkávání s pozitivními vzory vztahů a chování

aktiviny vhodné pro přirozenou adaptaci dítěte v prostředí mateřské školy

spoluvytváření přiměřeného množství jasných a smysluplných pravidel soužití ve třídě

různorodé společné hry a skupinové aktivity (námětové hry, dramatizace, konstruktivní a výtvarné projekty apod.) umožňující dětem spolupodílet se na jejich průběhu i výsledcích přípravy a realizace společných zábav a slavností (oslavy výročí, slavností v rámci zvyků

a tradic, sportovní akce, kulturní programy apod.)

tvůrčí činnosti slovesné, literární, dramatické, výtvarné, hudební, hudebně pohybové, dramatické apod. podněcující tvořivost a nápaditost dítěte, estetické vnímání i vyjadřování

a tříbení vkusu

receptivní slovesné, literární, výtvarné a dramatické činnosti (poslech pohádek, příběhů, veršů, hudebních skladeb a písní, sledování dramatizací, divadelních scének)

setkávání se s literárním, dramatickým, výtvarným a hudebním uměním mimo mateřskou školu, návštěvy kulturních a uměleckých míst a akcí zajímavých pro předškolní dítě

hry zaměřené k poznávání a rozlišování různých společenských rolí (dítě, dospělý, rodič, učitelka, žák, role dané pohlavím, profesní role, herní role) a

osvojování si rolí, do nichž se dítě přirozeně dostává

aktiviny přibližující dítěti pravidla vzájemného styku (zdvořilost, ohleduplnost, tolerance, spolupráce) a mravní hodnoty (dobro, zlo, spravedlnost, pravda, upřímnost, otevřenost apod.) v jednání lidí

hry a praktické činnosti uvádějící dítě do světa lidí, jejich občanského života a práce (využívání praktických ukázek z okolí dítěte, tematické hry seznamující dítě s různými druhy zaměstnání, řemesel a povolání, s různými pracovními činnostmi a pracovními předměty, praktická manipulace s některými pomůckami a nástroji, provádění jednoduchých pracovních úkonů a činností apod.)

aktiviny přibližující dítěti svět kultury a umění a umožňující mu poznat rozmanitost kultur (výtvarné, hudební a dramatické činnosti, sportovní aktivity, zábavy, účast dětí na kulturních akcích, návštěvy výstav, divadelních a filmových představení, využívání příležitostí

seznamující dítě přirozeným způsobem s různými tradicemi a zvyky běžnými v jeho kulturním prostředí apod.)

Očekávané výstupy (co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)

uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi (zdravit známé děti i dospělé, rozloučit se, poprosit, poděkovat, vzít si slovo až když druhý domluví, požádat o pomoc, vyslechnout sdělení, uposlechnout pokyn apod.)

pochopit, že každý má ve společenském prostředí (v rodině, ve třídě, v herní skupině) svou roli, podle které je třeba se chovat

chovat se a jednat na základě vlastních pohnutek a zároveň s ohledem na druhé
začlenit se do třídy a zařadit se mezi své vrstevníky, respektovat jejich rozdílné vlastnosti, schopnosti a dovednosti

porozumět běžným neverbálním projevům citových prožitků a nálad druhých

adaptovat se na život ve škole, aktivně zvládat požadavky plynoucí z prostředí školy i jeho běžných proměn (vnímat základní pravidla jednání ve skupině, podílet se na nich a řídit se jimi, podřídit se rozhodnutí skupiny, přizpůsobit se společnému programu, spolupracovat, přijímat autoritu) a spoluvytvářet v tomto společenském prostředí pohodu

vyjednávat s dětmi i dospělými ve svém okolí, domluvit se na společném řešení (v jednoduchých situacích samostatně, jinak s pomocí)

utvořit si základní dětskou představu o pravidlech chování a společenských normách, co je v souladu s nimi a co proti nim a ve vývojově odpovídajících situacích se podle této představy chovat (doma, v mateřské škole i na veřejnosti)

chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí

dodržovat pravidla her a jiných činností, jednat spravedlivě, hrát fair

uvědomovat si, že ne všichni lidé respektují pravidla chování, že se mohou chovat neočekávaně, proti pravidlům, a tím ohrožovat pohodu i bezpečí druhých; odmítat společensky nežádoucí chování (např. lež, nespravedlnost, ubližování, lhostejnost či agresivitu), chránit se před ním a v rámci svých možností se bránit jeho důsledkům (vyhýbat se komunikaci s lidmi, kteří se takto chovají)

zacházet šetrně s vlastními i cizími pomůckami, hračkami, věcmi denní potřeby, s knížkami, s penězi apod.

vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem literární, dramatické či hudební představení a hodnotit svoje zážitky (říci, co bylo zajímavé, co je zaujalo)

zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, tvořit a vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.)

vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a hudebně pohybových činností, zvládat základní hudební dovednosti vokální i instrumentální (zazpívat píseň, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji, sledovat a rozlišovat rytmus)

Rizika (co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)

nedostatek estetických a etických podnětů a příležitostí k jejich kultivovanému prožívání a vyjádření

přítomnost nevhodných, podbízivých a nevkusných podnětů

nevhodný mravní vzor okolí (děti jsou svědky nespravedlivého, nezdvorného, hrubého, ironického, popř. agresivního chování, netolerantních, necitlivých činností i nevděčných postojů apod.) včetně nevhodných vzorů v médiích

příliš mnoho nefunkčních pravidel ve skupině, děti se nepodílejí na jejich vytváření, ne všichni je dodržují (např. někteří dospělí)

zvyhodňování a znevýhodňování některých dětí ve skupině

schematické mravní hodnocení bez možnosti dítěte vyjádřit vlastní úsudek

nedostatek příležitostí k nápravě jednání, které bylo proti pravidlům
ironizování a znevažování úsilí dítěte
potlačování autonomního chování dítěte v zájmu zkratkovitěho dosažení vnější disciplíny
a poslušnosti
nevšímavost k nevhodné komunikaci a jednání mezi dětmi, přehlížení nežádoucího chování
některých dětí, schematické řešení konfliktů bez zjišťování příč in jejich vzniku
chybějící informace o tom, jak se chránit před nebezpečím hrozícím od neznámých lidí
nedostatek příležitostí k rozvoji uměleckých dovedností dítěte a k vytváření jeho estetického
vztahu k prostředí, ke kultuře a umění

Dítě a svět

Záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí - počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu - a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.

Dílčí vzdělávací cíle (co pedagog u dítěte podporuje)

seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu

vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách

poznávání jiných kultur

pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit

osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v p

i

o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí a k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vlivy

rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách

rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám

vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí

Vzdělávací nabídka (co pedagog dítěti nabízí)

přirozené pozorování blízkého prostředí a života v něm, okolní přírody, kulturních i technických objektů, vycházky do okolí, výlety

aktivity zaměřené k získávání praktické orientace v obci (vycházky do ulic, návštěvy obchodů, návštěvy důležitých institucí, budov a dalších pro dítě významných objektů)

sledování událostí v obci a účast na akcích, které jsou pro dítě zajímavé

poučení o možných nebezpečných situacích a dítěti dostupných způsobech, jak se chránit (dopravní situace, manipulace s některými předměty a přístroji, kontakt se zvířaty, léky, jedovaté rostliny, běžné chemické látky, technické přístroje, objekty a jevy, požár, povodeň a jiné nebezpečné situace a další nepříznivé přírodní a povětrnostní jevy), využívání praktických ukázek varujících dítě před nebezpečím

hry a aktivity na téma dopravy, cvičení bezpečného chování v dopravních situacích, kterých se dítě běžně účastní, praktický nácvik bezpečného chování v některých dalších situacích, které mohou nastat

praktické užívání technických přístrojů, hraček a dalších předmětů a pomůcek, se kterými se dítě běžně setkává

přirozené i zprostředkované poznávání přírodního okolí, sledování rozmanitostí a změn v přírodě (příroda živá i neživá, přírodní jevy a děje, rostliny, živočichové, krajina a její ráz, podnebí, počasí, ovzduší, roční období)

práce s literárními texty, s obrazovým materiálem, využívání encyklopedií a dalších médií

kognitivní činnosti (kladení otázek a hledání odpovědí, diskuse nad problémem, vyprávění, poslech, objevování)

praktické činnosti, na jejichž základě se dítě seznamuje s různými přírodními i umělými látkami a materiály ve svém okolí a jejichž prostřednictvím získává zkušenosti s jejich vlastnostmi (praktické pokusy, zkoumání, manipulace s různými materiály a surovinami)

využívání přirozených podnětů, situací a praktických ukázek v životě a okolí dítěte k seznamování dítěte s elementárními dítěti srozumitelnými reáliemi o naší republice)

pozorování životních podmínek a stavu životního prostředí, poznávání ekosystémů (les, louka, rybník apod.)

ekologicky motivované hrové aktivity (ekohry)

smysluplné činnosti přispívající k péči o životní prostřední a okolní krajinu, pracovní činnosti, pěstitelské a chovatelské činnosti, činnosti zaměřené k péči o školní prostředí, školní zahradu a blízké okolí

Očekávané výstupy *(co dítě na konci předškolního období zpravidla dokáže)*

orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v budově mateřské školy, v blízkém okolí)

zvládat běžné činnosti a požadavky na dítě kladené i jednoduché praktické situace, které se doma a v mateřské škole opakují, chovat se přiměřeně a bezpečně doma i na veřejnosti

(na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.)

uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit

o pomoc)

osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi
mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý - jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)

všímat si změn a dění v nejbližším okolí

porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé (všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje a že s těmito změnami je třeba v životě počítat), přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i v mateřské škole

mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí

rozlišovat aktivity, které mohou zdraví okolního prostředí podporovat a které je mohou poškozovat, všimnout si nepořádků a škod, upozornit na ně

pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.)

Rizika *(co ohrožuje úspěch vzdělávacích záměrů pedagoga)*

nedostatek příležitostí vidět a vnímat svět v jeho pestrosti a změně, v jeho dění a řádu
nedostatečné a nepřiměřené informace, nedostatečné, nepravdivé nebo žádné odpovědi na otázky dětí

jednotvárná, málo rozmanitá nabídka činností, málo podnětné, málo pestré a málo obměňované prostředí, nebo prostředí nepřehledné, neupravené, neuspořádané, s nadbytkem hraček a věcí

výběr a nabídka témat, která jsou životu dítěte příliš vzdálená, pro jeho vnímání a chápání náročná, která přesahují přirozenou zkušenost dítěte a nejsou pro dítě prakticky využitelná

užívání abstraktních pojmů, předávání „hotových“ poznatků

převaha zprostředkovaného poznávání světa (obraz, film)

nedostatek pozornosti prevenci vlivů prostředí, které mohou být pro dítě nezdravé a nebezpečné

nedodržování pravidel péče o zdravé prostředí v provozu mateřské školy

špatný příklad dospělých (chování ohrožující životní prostředí, neekologické postoje, xenofobní chování, lhostejnost k problémům kolem sebe a neochota podílet se na jejich řešení)

uzavřenost školy a jejího vzdělávacího programu vůči existujícím problémům a aktuálnímu dění

